

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка

ІНІ інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Юридична психологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма Практична психологія

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією

ІНІ Інституту педагогіки і психології

«28»серпня 2020 р

Голова к. психол. н., доц. Тарасова Т.Б.

(ПІБ, науковий ступінь, вч. звання)

Суми - 2020

Розробники:

Ніколаєнко Сергій Олександрович кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б. д. психол. н., професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
4 -й		4-й	
Семестр			
7 -й		7-й	
Лекції			
28 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
26 год.		6 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
62 год.		108 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин - 120			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є на основі оволодіння студентами знань з юридичної психології, отримати уміння, що дозволять у майбутньому ефективно співпрацювати з юристами у вирішенні їх професійних завдань; сформувати у майбутніх психологів професійні компетенції щодо успішного виконання діяльності під час роботи в правоохоронних органах.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Юридична психологія» є вивчення навчальних дисциплін «Соціальна психологія з практикумом», «Порівняльна психологія», «Психопатологія розвитку», «Основи психотерапії», «Психологічна експертиза», «Психодіагностика».

3. Результати навчання за дисципліною

У підсумку вивчення дисципліни студент повинен *мати наступні результати навчання (РН):*

- **РН 1.** Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень з юридичної психології.

- **РН 2.** Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів, понять з юридичної психології.

- **РН 3.** Розуміння закономірностей та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань з юридичної психології

- **РН 4.** Вміння здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань з юридичної психології.

- **РН 5.** Вміння обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел з юридичної психології.

- **РН 6.** Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

- **РН 7.** Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

- **РН 8.** Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

- **РН 9.** Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

- **РН 10.** Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності юридичного психолога.

- **РН 11.** Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

- **РН 12.** Розв'язувати складні непередбачувані задачі і проблеми у юридичній сфері професійної діяльності, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів застосування інноваційних підходів.

- **РН 13** Доносити до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі юридичної психології.

- **РН 14.** Управляти комплексними діями або проектами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах юридичної психології.

- **РН 15.** Відповідати за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб в межах компетентності юридичного психолога, демонструвати здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Надаються повні і змістовні відповіді на всі теоретичні питання курсу. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, орієнтацію в широкому полі питань з наукової та дослідницької діяльності, знайомство з сучасною науковою літературою. Відповіді на додаткові запитання чіткі, правильні, показують знання та ерудицію студента. Практичні та самостійні завдання виконано в повному обсязі, дано відповіді на всі питання. Матеріал, викладено логічно, послідовно, без помилок, при цьому виявлено здатність студента диференціювати, інтегрувати знання. Студент вільно формулює висновки та узагальнення, самостійно застосовує знання в конкретних науково-дослідницьких ситуаціях. Правильно, охайно оформлено роботи.
В	Надається достатньо повна і змістовна відповідь на всі запитання курсу. Студент показує знання і розуміння матеріалу, знайомство з основною науковою літературою в галузі психологічних досліджень та провадженні наукової роботи. Відповіді на додаткові питання загалом вірні. Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення завдань для практичних занять та самостійної роботи.
С	Матеріал викладається логічно, послідовно. В роботі на практичних заняттях та самостійній роботі є незначні

	помилки, при цьому студент не знає деяких визначень з теми предмету, але може диференціювати, інтегрувати знання. У реферуванні і анотуванні спеціальних текстів відмічені окремі неточності й логічні помилки.
Д	Відповіді на теоретичні питання курсу викладені уривчасто, знання основних тем є поверховим. Відповіді на додаткові питання не завжди правильні, формальні та поверхові. Не дотримано вимог щодо реферування і анотування спеціальних текстів.
Е	Теоретичні питання розкрито не повністю. Студент знає і розуміє тільки основний матеріал, який викладає спрощено і неповно, припускається окремих суттєвих помилок. При відповідях на запитання щодо опанування програми студент почувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має потрібних знань. Реферування і анотування спеціальних текстів виконано не якісно або не в повному обсязі.
Ф	Студент надає відповіді із суттєвими помилками, демонструє поверхове знання і розуміння основного матеріалу, спрощено і непослідовно та механічно викладає матеріал з допущенням істотних помилок. Студент допустив істотні помилки при реферуванні і анотуванні спеціальних текстів.
FX	На запитання студент не може дати задовільних відповідей, припускається грубих помилок або характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа неправильно розуміє зміст матеріалу. Повна невідповідність змісту роботи вимогам або робота запозичена, підготовлена не самостійно. Курс не опановано, необхідне його повторне проходження.

5. Розподіл балів

Поточний контроль														Разом	Загальна сума	
Розділ 1			Розділ 2			Розділ 3		Розділ 4		Розділ 5						
Т. 1	Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8	Т. 9	Т. 10	Т. 11	Т. 12	Т. 13	Т. 14			
Поточний контроль														60	100	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	6	4	6			
Контроль самостійної роботи														40		
2	2	2	3	3	3	3	4	4	3	3	3	2	2			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015). Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на семінарських заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі їхніх результатів, в виконанні, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, письмові роботи за розділами, тестування. Підсумковий контроль – залік

7. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологічні основи юридичної психології як науки.

Тема 1. Теоретичні засади юридичної психології. Предмет та історія розвитку юридичної психології як науки.

Місце юридичної психології в системі наук, її об'єкт і предмет. Зв'язки юридичної психології з іншими галузями психології, іншими науками. Система сучасної юридичної психології, її структура: методологія юридичної психології; правова психологія; кримінальна психологія; судова психологія; пенітенціарна психологія; психологія цивільно-правового регулювання та т.ін.

Основні етапи історії розвитку психологічних знань необхідних для забезпечення правосуддя. Описовий (I етап: з давнини до початку XIX ст.).

Порівняльно-аналітичний (II етап: XIX ст.). Природничо-науковий (III етап: з початку XX ст. до теперішнього часу).

Представники європейської юридичної психології (Е. Феррі та Р. Гарофало Г. Грос Л. Блюнелль, М. Ворст, Г. Райх, К. Марбе та ін.). Сучасний стан юридичної психології у світі.

Історія юридичної психології в Україні. Представники юридичної психології в Україні країні (Посошков І., Татищев В., Щербатов М., Радищев О. Ушаков Ф., Владимиров Л., Лодій Л., Дріль Д., Гогель С., Чиж В., Ядринцев М., Коні А. Петражицький Л. та ін.).

Застосування юридичної психології в діяльності правоохоронних органів. Потреба в психологах в системі юридичної діяльності в сучасній Україні як демократичній країні.

Тема 2. Методи юридичної психології в роботі психолога.

Принципи і загальнонаукові методи юридичної психології. Психологічні методи наукового пізнання в юридичній психології. Класифікація методів проведення дослідження. Організаційні методи. Методи збору первинної інформації в юридичній психології. Основні психологічні методи діагностики. Спостереження. Експеримент. Природний експеримент та лабораторний експерименті. Констатувальний та формувальний експерименти. Проблема проведення емоційного експерименту. Методи математичного обробітку матеріалу. Інтерпретаційні методи психологічного дослідження.

Допоміжні психологічні методи пізнання в юридичній психології. Опитування. Види опитувань: бесіда, інтерв'ю, анкетування. Аналіз результатів діяльності окремої людини чи групи людей. Метод узагальнення незалежних характеристик. Біографічний метод. Аналіз матеріалів цивільної, адміністративної та карної справи. Метод експертних оцінок. Метод тестування. Вимоги до проведення тестування. Види тестів. Проективні методи.

Методи психологічного впливу на особистість. Мета методів психологічного впливу та їх види. Методи переконання, інформування. Метод рефлексії. Метод навіювання. Метод прикладу.

Напрями професійної діяльності психолога в роботі з юристами. Загальна характеристика діяльності професійного психолога в системі правоохоронних органів. Напрями професійної діяльності психолога в роботі з юристами. Просвіта. Діагностика. Корекція. Консультування. Соціально-психологічні тренінги.

Тема 3. Психологічні та організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи.

Загальна характеристика судово-психологічної експертизи. Предмет та компетенція судово-психологічної експертизи. Спрямованість судово-психологічної експертизи. Методи і структура судово-психологічної експертизи. Експерт як особа. Підстави для призначення судово-

психологічної експертизи. Постановка питань перед судово-психологічною експертизою. Факультативне призначення судово-психологічної експертизи. Об'єкт судово-психологічної експертизи. Особливості досліджень під час судово-психологічної експертизи. Межі компетенції судово-психологічної експертизи у кримінальному процесі. Висновки судово-психологічної експертизи, які мають значення доказу у справі.

Класифікація видів судово-психологічної експертизи. Експертиза об'єктивної і суб'єктивної сторін злочинної поведінки та особистісних властивостей злочинця. Експертиза здатності до сприйняття. Експертиза фізіологічного афекту і інших психічних станів. Експертиза потерпілих по справам про насилля. Експертиза індивідуально-психологічних особливостей. Експертиза для встановлення соціально-психологічної структури злочинної групи. Експертиза по справам про події, пов'язані з володінням технікою. Особливості експертизи неповнолітніх обвинувачуваних. Помилки і хиби у процесі узагальнення матеріалів судово-психологічних експертиз.

Комплексні судово-психологічні експертизи, їх види та особливості проведення. Загальне поняття про комплексні судово-психологічні експертизи. Класифікація видів комплексних судово-психологічних експертиз: психолого-психіатрична, психолого-медична, психолого-технічна, психолого-лінгвістична, психолого-педагогічна

Організаційно-правові засади проведення судово-психологічної експертизи. Постанова судді щодо необхідності призначення судово-психологічної експертизи, (ст. 196 КПК України). Права експертів, підозрюваного, звинувачуваного, потерпілого адвоката. Обвинувальний висновок як підсумковий процесуальний документ.

Розділ 2. Правова психологія. Сутність та формування правової нормативної поведінки та правової свідомості.

Тема 4. Нормативна регуляція соціальної поведінки. Девіантна та делінквентна поведінка.

Проблема нормативної регуляції у суспільстві. Поняття соціальних норм та їх впливу на формування особистості. Основні властивості соціальних норм. Обумовленість соціальних норм суспільним буттям та історичним розвитком суспільства. Соціальні норми як невід'ємний елемент суспільного управління. Моральні норми, їх визначення та характеристика. Засвоєння особистістю соціальних норм. Взаємодія і взаємодоповнення різних нормативних систем.

Психологічна характеристика права та правова психологія людини. Виникнення права як форми суспільної свідомості та його психологічна сутність. Правова психологія як відображення в свідомості людей правозначимих сторін дійсності та регуляція людиною своєї поведінки. Деформація права і правосвідомості людей та суспільства в історії країн.

Правова психологія як розділ юридичної психології. Психологічні аспекти правової поведінки у суспільстві. Правова поведінка та норми права як регулятори правової поведінки. Акт правової поведінки. Правомірна, законослухняна та протиправна поведінка. Загальні та диференційовані ознаки правової поведінки. Психологічне вивчення закономірностей протиправної поведінки. Рівні правосвідомості.

Психологічна характеристика девіантної поведінки. Характерні риси соціальних відхилень. Показники соціальних відхилень. Основні різновиди девіантної поведінки. Психологічні механізми самовиправдання і самозахисту тих, хто вдається до реалізації різних форм девіантної поведінки. Девіантна поведінка як результат складної взаємодії об'єктивних і суб'єктивних чинників. Психопрофілактика соціальної патології.

Делінквентна поведінка як вчинки людини (дія або бездіяльність), спрямовані проти моральних і поведінкових норм суспільства і завдають моральної чи матеріальної шкоди окремим громадянам і / або суспільству в цілому. Види делінквентної поведінки за ступенем відхилення від суспільних норм: несуттєві поведінкові відступи від прийнятого етикету і суспільної моралі (більше подібні до девіантності); незначні порушення правових норм, які не тягнуть за собою серйозної кримінальної відповідальності; відверті порушення правових норм, які строго караються законом.

Тема 5. Правова психологія правосвідомості та її види.

Психологічні аспекти правової соціалізації особистості її цілі та зміст. Проблема формування правової свідомості особистості. Соціалізація. Соціально-психологічні механізми соціалізації. Соціальна адаптація й інтеріоризація. Агенти та інститути соціалізації. Етапи соціалізації. Різні рівні успішності соціалізації. Дефекти правової соціалізації. Десоціалізація

Психологічна характеристика правосвідомості особистості. Характеристики, ознаки, психологічні компоненти і основні функції правосвідомості. Види правосвідомості. Структура індивідуальної правосвідомості. Рівні розвитку індивідуальної правосвідомості. Дефекти правосвідомості та їх причини.

Правова ідеологія та її вивчення в юридичній психології. Правова ідеологія як вищий рівень правосвідомості. Значення правової ідеології. Основне призначення правової ідеології. Державні ідеологічні системи та їх формування на основі правової ідеології.

Правова психологія людини і групи в юридичній психології. Поняття правової психології, рівні та прояви правової психології. Правова психологія групи. Структура правової психології групи. Правова освіченість. Правова поінформованість. Правова громадська думка. Правовий клімат. Правовий досвід. Правова психологія особистості. Структура правової психології особистості. Спрямованість на правомірну поведінку. Правова компетентність.

Правова культура суспільства та правова культура особистості. Специфічні функції правової культури. Правова культура суспільства та її структура. Зв'язок правової культури з правосвідомістю. Прогресивний розвиток особистості і суспільства. Показники соціально-правового прогресу

Тема 6. Психологічна характеристика масовидної поведінки.

Специфіка та основні види масовидних форм активності громадян. Історія психологічного вивчення феномену масовидної поведінки. Поняття масовидних форм вияву активності та їх різновидності. Організована та неорганізована масовидна поведінка. Натовп. Різновиди натовпу. Психологічна характеристика чинників, що впливають на формування натовпу. Довготривалі та ситуативні соціальні чинники формування агресивного натовпу. Механізми впливу людей один на одного в масових скупченнях: притягнення, наслідування, навіювання, емоційного зараження, групової творчості, групової могутності. Соціально-психологічна специфіка конкретного натовпу: кількість учасників, раптовість виникнення, високий ступінь невизначеності обставин, індивідуально-психологічні чинники, бурхливість розвитку подій, тощо. Характерологічні психологічні особливості людей в натовпі.

Склад натовпу та основні етапи його розвитку. Натовп як щось самостійно-цілісне та єдине. Соціально-психологічний склад натовпу як важлива структурна характеристика натовпу. Лідери та активні учасники. Підбурювачі. "Зацікавлені, співчуваючі". "Випадкові, спостерігачі". Передумови та механізм переходу натовпу до дій. Заходи і засоби соціально-психологічного впливу на поведінку натовпу. Помилки в управлінні натовпом.

Розділ 3. Протистояння особистості юриста і злочинця як учасників розслідування протиправних дій

Тема 7. Психологія особистості юриста.

Особистість юриста в юридичній психології. Особистість в загальній психології. Особистість в юриспруденції. Взаємозалежність якості особистості і суспільства. Специфічні особливості особистості юриста.

Професіограма та теоретико-методологічні передумови вирішення проблеми вивчення особистості юриста. Поняття професіограми. Відображення в професіограмі аспектів і характеристик професії. Організаційно-діяльнісна концепція особистості юриста (А.М. Столяренко). Ієрархічна структура особистості юриста за концепціями К. Платонова, О. Ковальова А. Петровського.

Професійна придатність юриста в юридичній психології. Проблема профпридатності юриста і важливість для юриста її забезпеченості. Критерії профпридатності. Основні фактори профпридатності і якості особистості, що їх формують. Професійна майстерність юриста.

Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів до виконання службових обов'язків. Психологічна готовність працівника правоохоронних органів її структура, компоненти та її різновиди. Основні завдання та комплекс заходів психологічної підготовки юриста. Інструментарій визначення рівня сформованості психологічної готовності до професійної діяльності. Методичні рекомендації по оптимізації процесу розвитку психологічної готовності до професійної діяльності юриста.

Тема 8. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця.

Характеристика кримінальної психології як науки про особу злочинця та злочинну поведінку. Злочинець як негативна суспільна роль. Поняття особистості злочинця та основні детермінанти її формування. Проблема вивчення типового в особистості злочинця. Психологічні теорії причин виникнення злочинності як якості людини-злочинця. Визначення основних детермінант формування злочинця. Протилежність вимог до злочинця з боку суспільства і з боку злочинних груп. Основні рівні в структурі особистості злочинця. Комплексність підходу у визначенні людини як злочинця.

Особливості різних елементів структури особистості в психології злочинця та типи її спрямованості. Психологічні особливості осіб із антисуспільною спрямованістю. Застосування теорій структури особистості за концепціями К. Платонова, О. Ковальова Ю. Антоняна для пояснення психології злочинця. Соціальний, асоціальний, антисоціальний тип спрямованості особистості злочинця. Взаємозалежності між спрямованістю особистості, ціннісними орієнтаціями, і соціальними нормами.

Психологічні особливості основних типів злочинців. Насильницька злочинність. Корислива злочинність. Злочинність по необережності. Ситуативна злочинність. Особливості злочинності серед жінок.

Злочинна поведінка особистості та механізми її виникнення. Поведінка людини як системне явище. Провина, правопорушення, злочин. Психологічна характеристика, динаміка навмисних і необережних злочинів. Етапи формування намірів здійснити і здійснення злочинних дій. Структурно-психологічний аналіз злочинної дії. Психологічний захист особистості злочинника. Психологічні дослідження індивідуально-особистісних та поведінкових особливостей потерпілих.

Розділ 4. Поняття про групи та їх види в юридичній психології

Тема 9. Колектив юристів і особливості роботи психолога з ним.

Значення і організація психологічної роботи в колективі юристів. Група юристів як суб'єкт спільної юридичної діяльності. Поняття про групи та групи юристів в юридичній психології. Значення існування групи юристів як колективу. Ознаки колективу і передумови набуття цих ознак

групою. Перевага спільних соціальних цінностей групи над власними інтересами членів групи як ознака наявності колективу. Роль лідера у колективі. Методи роботи з групою по забезпеченню формування ознак колективу. Спеціальні методи побудови команди в групі як колективі. Співпраця психолога з лідером групи у справі по створенню колективу. Методи вивчення колективу правоохоронців психологом через аналіз взаємовідносин.

Типи взаємовідносин в групах і колективах юристів. Поняття про взаємовідносини між людьми в професійних об'єднаннях. Спостереження як основний метод психологічного дослідження відносин. Тонкощі застосування соціометрії для дослідження відносин між юристами. Роль психолога в налагодженні спілкування та проведення відповідних тренінгів з членами групи юристів.

Соціально-психологічний клімат в групі юристів та його динаміка. Поняття про соціально-психологічний клімат групи. Фактори, що впливають на соціально-психологічний клімат в колективі юристів. Причини деформації соціально-психологічного клімату в групі юристів. Найважливіші ознаки сприятливого соціально-психологічного клімату групи як колективу. Ціннісно-орієнтаційна єдність, спільні цілі та мотив, як завдання для керівництва і психолога, що працюють над забезпеченням згуртованості групи юристів та перетворенням їх групи на колектив.

Тема 10. Кримінальна психологія. Психологія злочинних груп.

Групові форми злочинної поведінки. Групи, їх виникнення і розвиток у психології. Класифікація груп. Психологічна характеристика малої групи та її різновиди (довгострокові та короткочасні, формальні та неформальні, групи членства і референтні групи). Групова згуртованість і груповий конформізм. Феномен групового тиску. Групова сумісність членів групи. Психолого-правова оцінка організованих злочинних формувань (груп) та їхньої протиправної діяльності. Типи злочинних формувань. Структура злочинної групи (організації), ознаки організованої злочинності. Психологія міжособистісних відносин у різних злочинних формуваннях (групах). Психологічні методи нейтралізації кругової поруки, боротьба з груповою злочинністю.

Розділ 5. Поняття діяльності юриста в юридичній психології

Тема 11. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в правоохоронній та юридичній діяльності.

Характер екстремальних ситуацій в діяльності юристів. Поняття екстремальної ситуації та її характеристики. Суб'єктивність у сприйманні екстремальної ситуації. Екстремальність як суб'єктивне переживання реальної дійсності. Групи екстремальних ситуацій.

Психологічний аналіз видів екстремальних ситуацій в діяльності юристів. Вплив екстремальних ситуацій на психічні особливості та поведінку працівника правоохоронних органів. Напрями та форми забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів в екстремальних ситуаціях. Особиста безпека як система заходів щодо забезпечення збереження життя та здоров'я працівника правоохоронних органів.

Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів до дій в екстремальних умовах. Структура психологічної готовності працівника правоохоронних органів. Основні завдання психологічної підготовки працівників правоохоронних органів до дій в екстремальних умовах. Етапи психологічної підготовки до дій у напружених ситуаціях.

Тема 12. Психологічна характеристика юридичної діяльності та її різновидів (профілактичної і засвідчувальної діяльності та діяльностей оперуповноважених і слідчих).

Вимоги суспільства до діяльності юриста. Специфіка юридичної діяльності як суспільної діяльності. Психологічні особливості правоохоронної діяльності: владна, обов'язкова, екстремальна, нестандартна, творча, чітко регламентована. Компоненти психологічної структури юридичної діяльності (цілі, мотиви, процес, результат) та їх специфіка. Особливості суб'єктів, об'єктів та умов діяльності.

Види юридичної діяльності як трудової за профілем (правотворча, правоохоронна, правозастосовна). Основні різновиди юридичної діяльності за змістом (пізнавальна, конструктивна, комунікативна, організаційна, профілактична та інші) їх співвідношення в різних сферах юридичної діяльності.

Профілактична діяльність юриста. Поняття профілактичної діяльності юриста та її значення. Психолого-педагогічні засади профілактичної діяльності. Форми загальної та індивідуальної профілактики. Суб'єкти профілактичної діяльності. Зміст загальної профілактики. Напрямки загального профілактичного впливу. Громадська думка як напрямок профілактики.

Засвідчувальна та оперативно-розшукова діяльність в роботі юристів. Засвідчування одержаних у процесі пізнання фактів. Засвідчення як можливість переконання та перевірки правильності прийняття певних рішень щодо відповідальності винних за правопорушення. Значення засвідчення в слідчій, прокурорській та судовій діяльності як найбільш процесуально регламентованих. Особливості механізму здійснення оперативно-розшукової діяльності оперуповноваженими карного розшуку. Пізнання і спілкування в оперативно-розшуковій діяльності в умовах неприязні до злочинців. Методи оперативно-розшукової діяльності. Підготовка і проведення опитування. Наведення довідок. Оперативні спостереження і експеримент.

Психологія слідчої діяльності юриста. Функціонально-психологічний аналіз слідчої діяльності. Основні різновиди діяльності слідчого. Психологічна характеристика інформаційно-пошукових слідчих дій. Психологічні чинники огляду місця події. Психологічна сутність пред'явлення для впізнання. Урахування психологічних чинників відтворення обстановки та обставин події. Психологічні особливості проведення обшуку. Психологічна характеристика інформаційно-комунікативних слідчих дій. Психологічні особливості допиту. Психологічні аспекти очної ставки. Нетрадиційні методи в розкритті злочинів та їх особливості. Аудіовізуальна експрес-оцінка правдивості показань. Метод психолінгвістичного аналізу тверджень підозрюваних. Почерк як регістратор психологічного стресу і особливостей людини. Використання спеціальних поліграфічних досліджень. Розробка психологічного портрету передбачуваного злочинця. Активізація пам'яті свідків і потерпілих на основі гіпноредукції. Використання спеціальних знань і вмінь екстрасенсів в розслідуванні справ. Психологія особистості слідчого. Професіограма слідчого та його психологічний портрет.

Тема 13. Судова психологія. Психологія процесуальної діяльності юристів (прокурора, адвоката та суддів).

Процес судочинства та психологія його учасників як суб'єктів процесуальної юридичної діяльності. Процес розслідування злочину у суді. Психологія судочинства по кримінальним справам та його процедура. Суб'єкти реалізації юридичної діяльності в процесі судочинства та психологічні вимоги до них.

Загальна психологічна характеристика процесуальної діяльності в суді. Складові та зміст процесуальної діяльності в суді. Психологічні особливості процесу судочинства на окремих його етапах. Психологічні аспекти вивчення матеріалів справи. Психологічні особливості судового слідства. Психологія дебатів сторін. Психологічні особливості судового вироку (вердикту) судового слідства.

Характеристика прокурорської юридичної діяльності. Нормативна база прокурорської діяльності. Функції прокурора. Прокурор як посадова особа, представник держави, правозахисник, психолог, оратор, дослідник, вихователь. Основні різновиди діяльності прокурора. Обвинувальна промова прокурора та її особливості. Професіограма прокурора. Морально-психологічні якості державного прокурора-обвинувача.

Характеристика адвокатської юридичної діяльності і психологічні особливості особистості адвоката. Виключне положення адвокатури у кримінальному процесі. Захисник як самостійна і незалежна процесуальна фігура. Психологічні засади адвокатської діяльності. Психологічні аспекти захисної промови адвоката. Психологічна підготовленість адвоката. Психологічні особливості особистості адвоката. Професіограма адвоката. Професійні і моральні вимоги до адвоката як захисника.

Характеристика судді як суб'єкта юридичної діяльності. Діяльність судді. Суддя як головні особа, формальний керівник судового процесу. Підпорядкування дій судді закону. Незалежність судді від всіх сторонніх впливів. Особистісні якості судді важливі для безпомилкової професійної діяльності. Важливість моральних якостей судді як передумови справедливого правосуддя. Професіограма судді.

Тема 14. Пенітенціарна та цивільно-правова психологія.

Поняття пенітенціарної психології. Пенітенціарні заклади як місця позбавлення волі. Значення психологічних знань в роботі із засудженими. Психічні явища, що виникають при позбавленні свободи та застосуванні інших видів покарань як предмет пенітенціарної психології. Основні завдання пенітенціарної психології.

Психологічна характеристика співробітників виправного закладу. Психологічні вимоги до особистості персоналу пенітенціарних закладів. Професійна деформація особистості співробітників виправних закладів. Запобігання, гальмування процесів деформації особистості працівників виправних закладів за участі психологів.

Психологічні проблеми покарання і виправлення злочинців. Ставлення засуджених до покарання і його наслідки. Сутність і зміст виправлення засуджених. Потреба злочинців в психологічній допомозі. Визначення психологом змісту та форми допомоги в адаптації до умов перебування в місцях позбавлення волі. Специфічний метод миттєвого впливу, або метод "вибуху".

Психологічні особливості мікросередовища засуджених. Самоорганізація спільноти засуджених в місцях позбавлення волі. Статусно-групова категоризація засуджених в мікросередовищі пенітенціарного закладу. Консолідація засуджених та протипоставлення себе іншим.

Психологічна характеристика особистості засуджених та їх адаптаційні можливості. Зміст та динаміка психічних станів засуджених. Типологізація особистості засуджених. Індивідуально-профілактична робота із засудженими. Особистість засудженого до моменту і після звільнення як очікувана і як реальна.

Психологія цивільно-правового регулювання та цивільного судочинства. Цивільно-правова психологія у суспільстві та її значення. Психологічні аспекти цивільно-правового регулювання взаємодії і правовідносин. Психологія цивільного судочинства. Загальна характеристика судового процесу. Принципи і стадії цивільного процесу. Психологія учасників цивільного процесу.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		лек	пр	кон	ср		лек	пр	кон	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Методологічні основи юридичної психології як науки.										
Тема 1. Теоретичні засади юридичної психології. Предмет та історія розвитку юридичної психології як науки.	8	2	1		5	9	0,5	0,5		8
Тема 2. Методи юридичної психології в роботі психолога.	9	2	2		5	8				8
Тема 3. Психологічні та організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи.	9	2	2		5	8,5		0,5		8
Розділ 2. Правова психологія. Сутність та формування правової нормативної поведінки та правової свідомості.										
Тема 4. Нормативна регуляція соціальної поведінки. Девіантна та делінквентна поведінка.	9	2	2		5	9	0,5	0,5		8
Тема 5. Правова психологія правосвідомості та її види.	8	2	1		5	8,5		0,5		8
Тема 6. Психологічна характеристика масовидної поведінки.	9	2	2		5	9	0,5	0,5		8
Розділ 3. Протистояння особистості юриста і злочинця як учасників розслідування протиправних дій										
Тема 7. Психологія особистості юриста.	9	2	2		5	9	0,5	0,5		8
Тема 8. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця.	9	2	2		5	9	0,5	0,5		8
Розділ 4. Поняття про групи та їх види в юридичній психології										
Тема 9. Колектив юристів і особливості роботи психолога з ним.	8	2	1		5	8,5	0,5			8

Тема 10. Кримінальна психологія. Психологія злочинних груп.	9	2	2		5	9	0,5	0,5		8
Розділ 5. Поняття діяльності юриста в юридичній психології										
Тема 11. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в правоохоронній та юридичній діяльності.	7	2	2		3	7		1		6
Тема 12. Психологічна характеристика юридичної діяльності та її різновидів	8	2	3		3	7	0,5	0,5		6
Тема 13. Судова психологія. Психологія процесуальної діяльності юристів (прокурора, адвоката та суддів).	8	2	2		4	7,5		0,5		7
Тема 14. Пенітенціарна та цивільно-правова психологія.	10	2	4		4	7				7
Усього годин	118	28	26	0	64	118	4	6	0	108

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Теоретичні засади юридичної психології. Предмет та історія розвитку юридичної психології як науки.	2	0,5
2.	Тема 2. Методи юридичної психології в роботі психолога.	2	
3.	Тема 3. Психологічні та організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи.	2	
4.	Тема 4. Нормативна регуляція соціальної поведінки. Девіантна та делінквентна поведінка.	2	0,5
5.	Тема 5. Правова психологія правосвідомості та її види.	2	
6.	Тема 6. Психологічна характеристика масовидної поведінки.	2	0,5
7.	Тема 7. Психологія особистості юриста.	2	0,5
8.	Тема 8. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця.	2	0,5
9.	Тема 9. Колектив юристів і особливості роботи психолога з ним.	2	0,5

10.	Тема 10. Кримінальна психологія. Психологія злочинних груп.	2	0,5
11.	Тема 11. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в правоохоронній та юридичній діяльності.	2	
12.	Тема 12. Психологічна характеристика юридичної діяльності та її різновидів	2	0,5
13.	Тема 13. Судова психологія. Психологія процесуальної діяльності юристів (прокурора, адвоката та суддів).	2	
14.	Тема 14. Пенітенціарна та цивільно-правова психологія.	2	
	Усього годин	28	4

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Теоретичні засади юридичної психології. Предмет та історія розвитку юридичної психології як науки.	1	0,5
2.	Тема 2. Методи юридичної психології в роботі психолога.	2	
3.	Тема 3. Психологічні та організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи.	2	0,5
4.	Тема 4. Нормативна регуляція соціальної поведінки. Девіантна та делінквентна поведінка.	2	0,5
5.	Тема 5. Правова психологія правосвідомості та її види.	2	0,5
6.	Тема 6. Психологічна характеристика масовидної поведінки.	2	0,5
7.	Тема 7. Психологія особистості юриста.	2	0,5
8.	Тема 8. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця.	2	0,5
9.	Тема 9. Колектив юристів і особливості роботи психолога з ним.	1	
10.	Тема 10. Кримінальна психологія. Психологія злочинних груп.	2	0,5
11.	Тема 11. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в правоохоронній та юридичній діяльності.	2	1
12.	Тема 12. Психологічна характеристика юридичної діяльності та її різновидів	2	0,5
13.	Тема 13. Судова психологія. Психологія процесуальної діяльності юристів (прокурора, адвоката та суддів).	2	0,5
14.	Тема 14. Пенітенціарна та цивільно-правова психологія.	2	
	Усього годин	26	6

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1. Теоретичні засади юридичної психології. Предмет та історія розвитку юридичної психології як науки.	5	8
2.	Тема 2. Методи юридичної психології в роботі психолога.	5	8
3.	Тема 3. Психологічні та організаційно-правові засади судово-психологічної експертизи.	5	8
4.	Тема 4. Нормативна регуляція соціальної поведінки. Девіантна та делінквентна поведінка.	5	8
5.	Тема 5. Правова психологія правосвідомості та її види.	5	8
6.	Тема 6. Психологічна характеристика масовидної поведінки.	5	8
7.	Тема 7. Психологія особистості юриста.	5	8
8.	Тема 8. Кримінальна психологія. Психологія особистості злочинця.	5	8
9.	Тема 9. Колектив юристів і особливості роботи психолога з ним.	5	8
10.	Тема 10. Кримінальна психологія. Психологія злочинних груп.	5	8
11.	Тема 11. Психологічна характеристика екстремальних ситуацій в правоохоронній та юридичній діяльності.	3	6
12.	Тема 12. Психологічна характеристика юридичної діяльності та її різновидів	3	6
13.	Тема 13. Судова психологія. Психологія процесуальної діяльності юристів (прокурора, адвоката та суддів).	4	7
14.	Тема 14. Пенітенціарна та цивільно-правова психологія.	4	7
Усього годин		64	106

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бедь В. В. Юридична психологія: Навч. посіб. / В.В.Бедь – 2-ге вид., доп. і переробл. – К.: МАУП, 2004. – 436 с.
2. Бочелюк В. Й. Юридична психологія : навч. посібн. / В. Й. Бочелюк. – К. : Центр учбової літератури – 2010. – 336 с.
3. Димитров А. В. Юридическая психология: Краткий курс : учеб. пособие для вузов / А. В.Димитров. М. : Изд-во МПСИ– 2006. – 288 с.

4. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько – Х.: Право, 2008. — 240 с.
5. Пригунов І. В. Юридична психологія : тестові завдання ; навчально-методичний посібник / І. В. Пригунов. – К.: КНТ, 2006. – 100 с.
6. Юридична психологія : навчально-методичний посібник щодо самостійного вивчення дисципліни / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” ; [уклад.: С. І. Ніколаєнко, С. О. Ніколаєнко]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2014. – 145 с.
7. Юридична психологія : підручник / Д. О. Александров, В. Г. Андросюк [та ін.] ; ред.: Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєв ; Мін-во освіти і науки України. – К. : КНТ, 2007. – 360 с.

Додаткові:

8. Аминов И.И. Юридическая психология. Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / И.И. Аминов и др. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 415 с.
9. Антонян Ю. М. Психология убийства / Ю. М. Антонян. – М., 1997. – С. 118–260.
10. Бараненко Б. І. Психологія оперативно-розшукової діяльності : навчальний посібник. – К. : ЦУЛ, 2007. – 272 с.
11. Бачинин В. А. Философия преступника : конспект лекций / В. А. Бачинин. – СПб., 2000.
12. Васильев В. Л. Юридическая психология : учебник / В. Л. Васильев. – СПб. : Питер Ком, 1998. – 656 с.
13. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. Ред.. проф.. О.В.Тімченка – К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. – 502 с.
14. Еникеев М. И. Юридическая психология : учебник / М. И. Еникеев. – М. : НОРМА, 1999. – 517 с.
15. Зелинский А. Ф. Криминальная психология / А. Ф. Зелинский. – К. : Юринком Интер, 1999. – 240 с.
16. Иванов В. М. Юридична конфліктологія : навчальний посібник / В. М. Иванов. – К. : МАУП, 2004. – 224 с.
17. Коновалова В. Е. Правовая психология : учебное пособие / В. Е. Коновалова. – 2-е изд., испр. и доп. – Х. : Консум, 1997. – 160 с.
18. Мартинюк І. А. Юридична психологія : метод. посіб. [для студентів денної форми навчання напряму підготовки “Право”] / І. А. Мартинюк. – К. : НУБПУ, 2011. – 39 с.
19. Мостовая И. М. Юридическая психология / И. М. Мостовая. – 3-е изд. – К. : ВІРА-Р, 2000. – 120 с.
20. Прикладная юридическая психология : учеб. пособие для вузов / под ред. А. М. Столяренко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 639 с.

21. Розин В. М. Психология для юристов / В. М. Розин. – М., 1997.
22. Романов В. В. Юридическая психология : учебник / В. В. Романов. – М. : Юристъ, 1999. – 448 с.
23. Сабуров А. С. Юридична психологія : навчальний посібник / А. С. Сабуров. – К. : ТП Прес, 2003. – 208 с.
24. Словник термінів з юридичної психології. – К. : НАВСУ, 1997.
25. Чуфаровский Ю. Юридическая психология в вопросах и ответах : учеб. пособие / Ю. В. Чуфаровский. – 2008. – 256 с.
26. Чуфаровский Ю. В. Юридическая психология : учебник / Ю. В. Чуфаровский. – М. : Новый Юрист, 1998. – 448 с.
27. Шиханцов Г. Г. Юридическая психология : учебн. для вузов / Г. Г. Шиханцов. – М. : Зерцало, 1998. – 341 с.
28. Юридическая психология / сост. и общ. редакция Т. Н. Курбатовой. – СПб. : Питер, 2001. – 480 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для середньої та вищої школи
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
6. Аудіо наочність
7. Відео наочність
8. Мультимедійні презентації
9. Сценарії ділових та рольових ігор
10. Роздатковий матеріал
11. Тестові завдання для комп'ютерного контролю